

**MEMORANDUM
JEUGDHULP**

INTEGRALE JEUGDHULP ANNO 2024

- 1 Evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp tien jaar na invoering in 2014.
- 2 Nieuw decreet Vroeg en Nabij als inspiratie voor geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid.
- 3 Streven naar 'opgroeien zonder zorgen' voor elk kind, gezin, en jongere.

Tien jaar na de invoering van het decreet Integrale Jeugdhulp in 2014 is het belangrijk om te kijken naar de huidige stand van zaken en aan te duiden waar mogelijke verbeteringen te realiseren zijn. Het is essentieel om een gezamenlijk engagement aan te gaan voor minderjarigen, hun ouders, opvoedingsverantwoordelijken en betrokkenen uit hun leefomgeving.

Het nieuwe decreet over de organisatie van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid, "Vroeg en Nabij", inspireert en het laat zien hoe vanuit een oorspronkelijke 'droom' langzaam de realiteit van hedendaagse uitdagingen wordt omarmd, met principes die breed gedragen worden. Het decreet biedt een hoopvol perspectief naar de toekomst, waarbij we streven naar een wereld waarin 'opgroeien zonder zorgen' voor elk kind, elk gezin en elke jongere mogelijk is.

Voor de SOM-leden zijn de verwachtingen naar de verdere gezamenlijke uitwerking van deze principes aanzienlijk. Het voorbereidend werk dat door experts in de strategische cirkels is verricht, mag niet verloren gaan en kan worden benut voor verdere ontwikkelingen. Het concept van Vroeg en Nabij kan een logisch vervolg worden op het decreet Integrale Jeugdhulp mits de uitwerking ervan wordt opgenomen door alle betrokken sectoren.

INTEGRALE BENADERING

- 1 Uitdagingen in het versterken van empowerment voor zorgvragers.
- 2 Noodzaak van afstemming tussen diverse regelgevende kaders en projecten.
- 3 Gemeenschappelijke horizon, evaluatiecriteria, en coördinatie voor effectieve uitvoering.

In alle sectoren, en ook in de jeugdhulp, wordt de regie meer en meer bij de zorgvrager zelf gelegd, maar het is tevens een uitdaging voor de sector om dit empowerment verder te versterken. Een integrale benadering, met goede afstemming tussen overheden, administraties en initiatieven doorheen de levensfasen van elk kind en elke jongere, is daarbij een basisvoorwaarde. Vlaanderen bemoeilijkt deze integrale benadering echter omdat er zoveel regelgevende kaders en pilootprojecten naast elkaar zijn ontwikkeld: Huizen van het Kind, één gezin één plan, zorgzame buurten, Vroeg en Nabij. Een voorbeeld hiervan is het ontbreken van afstemming tussen de 1-gezin-1-plan regio's en de eerstelijnszones. Het is essentieel om te zorgen dat expertise wordt gedeeld om verbindingen te leggen tussen deze projecten. Naast een gemeenschappelijke horizon, moet er oog zijn voor gezamenlijke evaluatiecriteria en toetsstenen, en voor coördinatie vanuit één punt, zodat linken zonder omwegen kunnen gelegd worden, alsmede organisatie van ontmoetingsmomenten over de projecten heen, voor praktijkgerichte evaluatie van deze projecten op de werkvloer.

CULTUURSENSITIEVE ZORG:

- 1 Aandacht voor diversiteit en sociaaleconomische factoren in jeugdhulp.
- 2 Implementatie van cultuursensitief werken op de werkvloer met vorming en incentives.

Naast meer eigen regie voor kinderen en jongeren en hun gezin, willen we hier ook extra aandacht vragen voor cultuursensitieve zorg. Warme jeugdhulp biedt zorg die rekening houdt met de diverse achtergronden en behoeften van gezinnen. Het is van belang om de sociaaleconomische factoren die bijdragen aan kwetsbaarheid aan te pakken en te werken aan het verbeteren van de toegang tot passende zorg en ondersteuning voor alle kinderen, ongeacht hun achtergrond (denk bijvoorbeeld aan de situatie van niet begeleide minderjarige vluchtelingen). Dit vereist samenwerking tussen overheidsinstanties, gemeenschapsorganisaties en belanghebbenden.

Het personeel in de jeugdhulp is nog geen afspiegeling van de diversiteit in onze samenleving. Het is niet eenvoudig om de diversiteit ook op de werkvloer te realiseren. Het implementeren van cultuursensitief werken vraagt sensibilisering, vorming en incentives voor het uitwerken van een divers personeelsbeleid.

INCLUSIE IN DE JEUGDHULP

MINDERJARIGEN MET EEN HANDICAP:

- 1 Uitdagingen in de inclusie van minderjarigen met een handicap.
- 2 Pleidooi voor afstemming van financieringsstructuren en samenwerking tussen sectoren.

Minderjarige personen met een handicap worden nu opgevolgd binnen het Vlaams Agentschap voor personen met een handicap (VAPH). In de uitwerking van het nieuwe decreet zijn de noden van deze groep kinderen en jongeren meegenomen, maar het is een blijvende uitdaging om ook hier naar een doorgedreven inclusie toe te werken. Er zijn andere financieringsstructuren en uitdagingen rond samenwerking MFC, PAB, onderwijs, geestelijke gezondheidszorg en jeugdhulpvoorzieningen. Er is nog werk om vlotte overgangen te voorzien van minder- naar meerderjarigheid (bijv. Persoonsvolgend budget na jeugdhulp). Om deze processen maximaal op elkaar af te stemmen vindt SOM het logisch om alle minderjarigen onder te brengen bij één agentschap, (Jeugdhulp) om inclusie beter te kunnen realiseren in de praktijk.

ONDERNEMERSCHAP:

- 1 Positieve aspecten van bestaande projecten en experimenteerruimte.
- 2 Noodzaak van goede regionale spreiding, beheersing van drempels en aandacht voor randvoorwaarden.

Het is positief dat er in de Jeugdhulp veel ruimte is voor experimenten en projecten binnen het gezins- en jeugdhulpbeleid. Echter, er moet aandacht zijn voor een goede regionale spreiding van projecten en het verminderen van drempels voor het implementeren van nieuwe projecten. Een lange termijnvisie is noodzakelijk alvorens nieuwe projecten op te starten. Geef kleinere organisaties ondersteuning bij het indienen van projecten, zodat deze niet onevenredig terecht komen bij grotere organisaties.

Het benadrukken van netwerken voor samenwerking ten behoeve van zorgvragers is lovenswaardig, maar er moet ook worden gewaakt voor overmatige deelname van organisaties in verschillende netwerken, omdat dit veel personele middelen en tijd vraagt.

Het is essentieel om blijvende aandacht te besteden aan de randvoorwaarden van organisaties, zoals infrastructuur, personeelsomkadering en werkingsmiddelen, aangezien deze de basis vormen voor kwalitatieve dienstverlening. Het is essentieel dat het detecteren van zorgvragen zowel in preventie als in zorg niet leidt tot extra lasten voor hulpverleners, maar eerder tot investeringen in ondersteuning. De vermindering van beschikbare middelen als gevolg van de niet-indexering van werkingsmiddelen moet gestopt worden.

ROL VAN DE OVERHEID:

- 1 Cruciale samenwerking tussen sectoren, benadrukken van samenwerking tussen justitie en welzijn.
- 2 Coördinatie van gezinsbeleid, afstemming met Vroeg en Nabij-principes en betrokkenheid van het Departement Onderwijs.

Om effectief over sectoren heen samen te werken, is het cruciaal dat de werking van elkaars sectoren gekend is. Dit vormt een uitdaging voor de verschillende agentschappen in zorg en welzijn, zowel op Vlaams als federaal niveau. Het is van belang om de samenwerking tussen justitie en welzijn te benadrukken, gebaseerd op een gelijkwaardig partnerschap.

De betrokkenheid van het Departement Onderwijs bij de uitwerking van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid is onmisbaar. Het is een gemiste kans wanneer onderwijs en welzijn gescheiden blijven opereren. Verschillende administraties moeten zich engageren tot het stroomlijnen van gezinsbeleid en alle investeringen moeten worden getoetst aan de principes van "Vroeg en Nabij". Hiervoor is er een goede afstemming nodig tussen de Vlaamse overheid, de bovenlokale en lokale noden en alle regionale actoren (ook uit andere sectoren).

BELANG VAN HET BASISAANBOD EN PREVENTIE

- 1 Streven naar makkelijk en bereikbaar basisaanbod van zorg en ondersteuning in elke buurt.
- 2 Hefbomen voor ontwikkeling van basisaanbod: Preventie, Trajectbegeleiding, Ambulante hulpverlening, Digitalisering.
- 3 Noodzaak van regionale aanpak, participatie, snelle toegang, en samenwerking tussen actoren.
- 4 Gegarandeerd basisaanbod als recht en meerwaarde:
- 5 Bijdrage tot inclusief beleid en deelname aan maatschappelijk leven.
- 6 Breed gedragen opdracht voor alle beleidsniveaus, van lokaal tot federaal.

We willen dat er een makkelijk en bereikbaar basisaanbod van zorg en ondersteuning is in elke buurt en meer aandacht voor preventie en eerstelijnsaanbod. Dat wil zeggen dat we problemen willen voorkomen of vroeg aanpakken, opdat ze niet erger worden. Door jarenlange ervaring ontwikkelden zich interessante werkvormen die verder gekoesterd moeten worden, door capaciteit uit te bouwen en ze inhoudelijk verder te ontwikkelen. De volgende onderwerpen zijn voor ons hefbomen in de ontwikkeling van een basisaanbod voor kinderen en jongeren en hun gezin:

- **Preventie:** Positief is de nadruk die wordt gelegd op preventie, waardoor de sector PGJO haar rol volledig kan vervullen. Zet in op preventieve maatregelen om de oorzaken van jeugdproblemen aan te pakken voordat ze verergeren. Werk met voorlichtingsprogramma's, ouder-ondersteuning en vroeg-interventies. Betrek onderwijs in een vroeg stadium. Maatschappelijke bewustwordingscampagnes moeten opgezet worden om het publiek bewust te maken van de uitdagingen waarmee kinderen/ jongeren en hun families te maken hebben. Betrek de ruimere gemeenschap bij elkaar. Creëer ontmoetingsmogelijkheden.
- **Trajectbegeleiding:** Het concept van trajectbegeleiding en de aandacht voor de individuele paden van zorgvragers, begeleid door trajectbegeleiders, is een waardevolle toevoeging.
- **Ambulante hulpverlening:** Er is een merkbare verschuiving naar meer ambulante hulpverlening en een grotere betrokkenheid van gezin en bredere context. Om deze trend te versterken, pleiten we voor continue verbetering van dienstverlening en het gebruik van wetenschappelijk bewezen effectieve methodieken.
- **Digitalisering:** zogeheten 'blended' hulpverlening maakt deel uit van dit basisaanbod. Organisaties moeten gestimuleerd worden om hiermee te kunnen experimenteren. We moeten echter waken over een wildgroei aan systemen en vermijden dat werkdruk nog verder toeneemt.
- Een **naadloos doorlooptraject** in de jeugdhulp moet worden gewaarborgd. Regelmatige evaluaties en monitoring van jeugdhulpprogramma's zijn nodig om de

effectiviteit en efficiëntie ervan te meten en aan te passen waar nodig.

- Een **regionale aanpak** met crisiscoördinatoren, een sterk preventiebeleid en versterking van crisishulp aan huis, zijn cruciaal voor een effectieve crisisopvang.
- De **participatie van kinderen, jongeren en gezinnen** in de jeugdhulp moet verder gestimuleerd worden. Een voortdurende inspanning en ruimte voor verbeteringen zijn essentieel.
- **Snel toegang** krijgen tot de juiste hulp is cruciaal. Langdurige wachtlijsten na bijvoorbeeld een diagnosetraject moeten aangepakt worden. Tijdens wachttijden pleiten we voor 'light' hulp en versterking van eerstelijnszorg. Samenwerking tussen actoren voor en na de toegangspoort moet worden geïntensiveerd, en programma's voor geestelijke gezondheidsbevordering moeten ontwikkeld worden.

Om het basisaanbod te garanderen, is het belangrijk dat er een goede monitoring is van de ondersteuningsnoden op lokaal niveau, en dat er een afstemming is tussen de verschillende sectoren die betrokken zijn bij de zorg voor kinderen en jongeren en hun gezin, zoals welzijn, onderwijs, werk, cultuur en sport. Dit kan het meest effectief worden gerealiseerd door lokale belanghebbenden samen te brengen, met als doel een gezamenlijke visie te ontwikkelen en een gecoördineerde aanpak te implementeren. Hoewel deze verantwoordelijkheid primair bij de eerstelijnszones ligt, worden zij momenteel overweldigd door allerlei taken en ondervinden ze financiële beperkingen. We vragen om te zoeken naar de gepaste aandacht en investering om ervoor te zorgen dat dit specifieke onderwerp daar adequaat en efficiënt wordt aangepakt, in afstemming met de Vlaamse overheid.

INVESTERINGEN ZIJN NODIG:

- 1 Aandacht voor complexe zorg- en ondersteuningsnoden, verontrusting, en samenwerking tussen instanties.
- 2 Versterking van ondersteuning voor de VK's, pleeggezinnen, gezinsopvang, adoptiegezinnen en netwerkontwikkeling.

AANDACHT VOOR COMPLEXE ZORG- EN ONDERSTEUNINGSNODEN

Iedereen heeft op een bepaald moment nood aan gepaste zorg en ondersteuning. Maar niet iedereen heeft dezelfde zorg- en ondersteuningsnoden. Sommige mensen hebben complexe

zorgnoden en dat vraagt om veel expertise en coördinatie van professionele hulpverleners. Samenwerking op dit terrein kan soelaas bieden maar steeds met het belang van de cliënt voorop.

VERONTRUSTING

Om verontrusting beter aan te pakken is een doorgedreven samenwerking tussen verschillende instanties, zoals jeugdhulp, politie, justitie, gezondheidszorg en onderwijs van cruciaal belang. De Vertrouwenscentra Kindermishandeling spelen hierin een belangrijke rol omwille van hun expertise. Het aantal meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling is groot en neemt toe, waardoor het niet evident is om alle zaken tijdig en zorgvuldig af te handelen. Er is veel kennis en expertise aanwezig binnen deze organisaties. Wees hier zuinig op als overheid. Versterk daarnaast de ondersteuning voor pleeggezinnen, gezinsopvang en adoptiegezinnen en zet ruim in op netwerkontwikkeling van alle gezinnen.

Een gegarandeerd basisaanbod is niet alleen een recht voor kinderen en jongeren, maar ook een meerwaarde voor de hele samenleving. Het draagt bij tot een inclusief beleid, waarbij iedereen de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk leven, met respect voor de eigenheid en de keuzevrijheid van elke persoon. Een inclusief beleid moet breed gedragen zijn en een opdracht zijn voor alle beleidsniveaus, van lokaal tot federaal.

Alleen zo kunnen we samen verder bouwen aan een warme en solidaire samenleving voor iedereen.

